

הזולה.

להלן מקשה רבינא על הכלל של רב ספרא מדין "משכנתא בלא נכיתא":

דין משכנתא בלא נכיתא, כך הוא: המלוה מעות ללוה בתנאי שיעמיד לו הלוה לתקופת ההלוואה כרם לאכילת פירות, ובאופן שאין אכילת הפירות פורעת חלק מסכום ההלוואה, אלא ניתנת חוץ מסכום ההלוואה. מדאורייתא דבר זה מותר, מאחר ואין זכות אכילת הפירות בטוחה, כי שמא תלקה הכרם ולא תצמיח בתקופה זו פירות כלל. אך חכמים אסרוהו משום "אבק ריבית". והרי למדנו כי אבק ריבית אינה יוצאה בדיונים.

אמר ליה רבינא לרב אשי: והרי "משכנתא בלא נכיתא", דבדיניהם של אומות העולם — אם אכל הלוה פירות כרמו במקום לתיתם למלוה, כמו הנוהג של "משכנתא בלא נכיתא", מוציאין מלוה למלוה את דמי הפירות שאכל.

אם כן לפי הכלל של רב ספרא מן הדין היה שבדיננו אם אכל המלוה באיסור, נוציא ריבית זו בדיונים,

והאמת היא לא כך, אלא **בדינינו**, מאחר ומשכנתא בלא נכיתא הוא רק בגדר "אבק ריבית", **אין מחזירין ממלוה ללוה?** והרי זו סתירה לכללו של רב ספרא?

אמר ליה רב אשי לרבינא: אין ראייה מכאן לסתור את הכלל של רב ספרא, כי מה שמוציאים העכו"ם פירות מיד הלוה ליד המלוה, לא בתורת ריבית של החוב הם מגבים לו אותן, אלא **אינהו**, הבחנת אומות העולם על משכנתא בלא נכיתא היא, כאילו

בתורת זביני [מכירה ממש] **אתא לירייהו**, של המלווים. היינו, שכל זמן שהלוה לא פורע את חובו, הרי הכרם קנוי ממש למלוה עד זמן הפרעון, וממילא גם הפירות שייכים למלוה, ולכן מוציאים בדיניהם מלוה למלוה.

ומקשה הגמרא: **ואלא**, מאחר ובין בהלוואת סאה בסאה ובין במשכנתא בלא נכיתא, שאין יוצאים בדיונים, לא מתקיים הכלל של רב ספרא, מאחר וגם בדיניהם מוציאים מלוה למלוה מהטעמים שנימקה הגמרא לעיל.

אם כן, **"כל שבדיניהן" דקאמר רב ספרא, מאי אתא לאשמועינן?** מתי כן בא לידי ביטוי הכלל של רב ספרא, מהי הריבית שבדיניהם אין היא נתפסת מבחינה חוקית, ובדינינו נחשב הדבר "ריבית" של איסור ולא יוצאת בדיונים?

ומשנינן: **הכי אתא רב ספרא לאשמועינן, "כל שאילו בדיניהן אין מוציאין, בדינינו אין מחזירין".**

ומאי ניהו? מתי בא הדבר לידי ביטוי? — **בריבית מוקדמת** — ריבית הניתנת קודם ההלוואה בכדי שילוה לו,

ובריבית מאוחרת — ריבית הניתנת מדעת הלוה בין ההלוואה לפרעון בלי שקצץ לו המלוה על כך,

באלו, מתקיים הכלל של רב ספרא, שהרי בדיניהם של אומות העולם אין תביעה משפטית על ריבית מוקדמת או מאוחרת כי היא ניתנת מדעת הלוה בלבד, מאותה סיבה בדיננו גם כן, ריבית מוקדמת ומאוחרת היא

מאה ועשרים. ונמצא שהלוקח, בשכר זה שנתן למוכר מעות בהקדמה, קיבל יותר סחורה מהשווי של המעות שנתן. ולפיכך נחשבות מעותיו כהלואה, אף על פי שנתנו בתורת מקח ביניהם. [וזה ברור שסתם להוזיל מותר, אלא שכאן מיירי בפסיקה]. ואסרו זאת חכמים משום שהרי זה "אבק ריבית".

אמנם עוד מבואר במשנה להלן, כי איסור זה של פסיקה נאמר רק באופן ש"לא יצא השער".

אבל יצא השער, מותרת הפסיקה.

והסיבה לחילוק זה: כי חכמים חששו שמא תתייקר הסחורה, וחשש זה קיים רק כאשר אין מחיר קבוע לסחורה. אבל⁽¹⁾ כשיש מחיר קבוע לסחורה, יכול המוכר להשיג מיד את הסחורה בכסף שקיבל. בגלל שזהו המחיר בשוק, ולכן, אנו מחשיבים זאת כאילו קנה כבר המוכר את הסחורה, וכאילו הסחורה כבר ברשותו של המוכר, והרי זה כמו שיש למוכר את הסחורה. ומותר לפסוק כשיש למוכר את הסחורה כמבואר במשנה בדף עב ב.⁽²⁾

רק "אבק ריבית", דרבנן, ולכן הדין הוא שאינה יוצאת בדיינים:

הקדמה לדין פסיקה:

שנינו במשנה להלן [בדף עב ב]: אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער. יצא השער, פוסקין. ואף על פי שאין לזה יש לזה.

ביאור המושג "פסיקה" הוא: כשבא אדם למוכר ונותן לו מעות, כדי שישפך לו כל סחורה שהיא. ואין רצונו לקבל את הסחורה כעת. אלא הם "פוסקים" ביניהם שתהא הקניה למשך זמן מסוים, שבמשך הזמן הזה תסופק הסחורה. אבל לא בשעת מתן מעות.

ועל אופן זה אומרת המשנה "אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער", שאם הם באו לעשות מכר, באופן של פסיקה, שהמוכר לא נותן את הסחורה בשעה שקיבל את המעות, אלא לזמן שקבעו ביניהם, ואין למוכר עכשיו את הסחורה בידו, אפוא לעשות כן. [ואיסור זה שש□ דרבנן]. והטעם לכך, משום שאם אין עדיין שער קבוע בשוק לסחורה, אנו חוששים שמא תתייקר הסחורה, וסחורה שהיתה שווה בזמן הפסיקה מאה, תהיה שווה בזמן הפרעון

פסקו שלא מועיל שער של עיירות. והרא"ש [סי' ז'] והטור והרמ"א [קע"ה א'] פסקו להקל שמועיל שער של עיירות. והרמ"א כתב טעם לדבר משום שיש להקל באיסור דרבנן.

2. טעם זה, הוא לכאורה המבואר ברש"י כאן, וכן מורה פשוטות לשון המשנה בדף עב: אע"פ שאין לזה יש לזה. דמשמע שסיבת ההיתר היא האפשרות להשיג את הסחורה. אמנם בתוס' כאן ד"ה אע"פ כתבו טעם של קנין למי שפרע.

1. לקמן בדף עב: מבואר ש"יצא השער" לא מועיל אם הוא שער של עיירות, שהוא שער לא קבוע ועומד להשתנות. אלא בעינין שער של "דורמוס". שהוא שער שעומד יותר זמן. ובגמרא סג: אמר רבא וכו' מה לי דמיהן ומה לי הן נמי אמרינן עיי"ש. והקשו הראשונים שזהו ההיתר במשנה לקמן עב: של יצא השער. ותיצו תוס' שרבא מחדש שאפילו שער של עיירות גם כן ראוי לפסוק עליו. וכן דעת עוד ראשונים. ולהלכה. הרי"ף והרמב"ם [פ"ט ממלוה ה"ד]

ובמשנתנו שנינו, שאם נעשתה פסיקה באופן המותר: "לקח הימנו חטין בדינר זהב הכור, וכן השער". והגיע זמן הפרעון, וביקש הלוקח את חטיו משום שרוצה ליקח בהם יין. ואמר לו המוכר: "הרי חטיך עשויות עלי בשלושים דינרין".

כלומר בוא ונעשה פסיקה חדשה מהחוב של החטין כמו שהם שווים היום. [דהיינו שלשים דינרין] על יין, ואני אספק את היין לזמן פלוני, ואפילו יתייקר.

באופן זה הדין הוא, שאם יש לו יין, מותר. אין לו, אסור".

ובמשנתנו, בתחילת הפרק, שנינו: כיצד היא תרבית, האסורה מדרבנן?

לקח הימנו חטים בדינר זהב, הכור. וכן השער. עמדו חטין בשלושים דינרים. אמר לו

תן לי חטיי, שאני רוצה למוכרן וליקח בהן יין. אמר לו, חטיך עשויות עלי בשלושים, והרי לך אצלי בהן יין. ויין אין לו. כיון שאין לו יין, אסור לו לעשות כן.

ודנה הגמרא: וכי אין לו למוכר כעת יין, מאי הוי — מה בכך.

והתנן [במשנה לקמן, עב ב]: אין פוסקין על הפירות לקבלם לזמן מאוחר, עד שיצא השער הקבוע בשוק.

אבל כאשר כבר יצא השער הקבוע בשוק, פוסקין.

כי, אף על פי שאין לזה, למוכר אין את הסחורה. הרי יש לזה, (3) לאיש אחר בשוק. ויכול המוכר לקנות כעת את הסחורה במעות שקיבל.

ברשותו, כל שהחפץ מצוי בעולם מועיל לענין מי שפרע. וזהו דין מיוחד בקנין כסף. דלתירוקן קמא של הכס"מ, יסודו קיים בכל הקנינים. שאם החפץ מצוי בשוק הרי הוא קנוי. ואם היתה נתינת מעות מהני למ"ש, ובשאר קנינים כגון אגב (עיי"ש שמביא זאת) מועיל לגמרי. ואילו לתירוקן השני בקנין אחר חוץ מכסף לא מהני כלל. ויש חידוש בכסף שמועיל למי שפרע. [ועיין שם במגיד משנה] ויעיין בשו"ע חו"מ סי' ר"ט סעיף ו' שכתוב שם שהפוסק על שער וכו' יש קנין למי שפרע. דהסמ"ע כתב דזהו דווקא אם הפירו מצויין בשוק. והש"ך פליג עליו וסבר שאפילו אין מצויין הפירות בשוק מהני למ"ש. ופולגתא זו היא בעצם ב' התירוצים של הכס"מ. וכ"כ שם הנתיבות. ועיי"ש שרוצה להוכיח כהש"ך.

ובעצם דברי התוס' מבואר שלא סגי בהא

עיי"ש. ובגמרא סג: מבואר טעם שנראה כטעם נוסף. דאמר ליה שקילא טיבותיך ושדייא אחיזורי מאי אהנית לי, אי הוו זוזי בידי הוה מזבנינא בהיני ובטילי. ויבואר שם החילוק בין הטעמים.

3. יעויין בתוס' ד"ה אע"פ דכתבו, שאע"פ שלא היתה כאן משיכה כיון שאם הוא בא לחזור הוה קאי במי שפרע לכך חשיב שנתייקר ברשות לוקח. ולכאורה קשה איך חל פה קנין על דבר שאינו ברשותו לענין מי שפרע. ויעויין בכסף משנה בפ' כ"ב מהלכות מכירה ה"ג. שהקשה כן על הרמב"ם שכתב שהפוסק על שער שבשוק ולא היה אותו המין ברשות המוכר, הרי זה קנין למי שפרע. ותיירץ שם ב' תירוצים. א. שכיון שהוא דבר הנמכר ומצוי בשוק, חשיב כאילו הוא ברשותו ולכן מהני קנין למ"ש. ב. מחדש הכס"מ שלענין קנין מי שפרע, אע"פ שאינו

ובמקום לשלם לו חוב זה, הוא מקבל על עצמו את חיוב הספקת היין.

ומחדש רבה, שבאופן כזה אסור לעשות את הפסיקה, ואע"פ שיצא השער, משום שכל ההיתר הוא, כשהלוקח נותן בפועל מעות למוכר. אבל כאן, כיון שאין נתינת מעות, אלא רק פסיקה בחוב — אסור לפסוק באופן כזה.

וכדתניא, יש לנו הוכחה ליסוד זה מהברייתא. האומרת: הרי פלוני שהיה נושה בחבירו מנה, והלך המלוה ועמד על גורנו של הלוה, ותבע ממנו את חובו. ואומר, תן לי מעותי שאתה חייב לי, שאני רוצה ליקח בהם במעותי, חטים.

ואם כן, הרי כאן, במשנתנו, יש פסיקה חדשה ביניהם על היין, ומדובר (4) שיצא השער, ומותר לפסוק גם אם אין למוכר את הסחורה. ומדוע אומר התנא במשנתנו, שאם אין לו יין, אסור לפסוק כך?! (5)

ומתריצין: **אמר רבה: מתניתין**, משנתנו אינה מדברת באופן שהמוכר נתן ללוקח את דמי החטין, וחזר הלוקח ונתנם למוכר, ופסק עמו על יין.

אלא **בבא לחוב בדמיהו**, עסקינן. שהמוכר, במקום לשלם לו את דמי החטין, הוא "פוסק" על עצמו חוב (6). כלומר, הוא זוקף את חיוב הספקת החטין ל"חוב". והרי הוא מחוייב ללוקח את סכום שיווי החטים,

5. יעויין בתוס' ד"ה לקח. דלא ניחא להו בדברי רש"י והסבירו שקושיית הגמרא היא, גם על חטין, דהבינה הגמרא שאין לו, קאי גם על חטין, ויהיה אסור. וע"ז קשה הרי הוא נותן מעות ושירי בכה"ג בכל פסיקה. והתירוץ בגמרא לשיטתם הוא, שגם בחטין לא היה כאן מכר. אלא פסיקה ע"י חוב של המוכר ללוקח. ובחוב זה באו לפסוק. ועיי"ש. ועוד יש לעיין בתוס', שהקשו לדבריהם, שלפי זה גם ביש לו יין יהיה אסור כיון שהפסיקה הראשונה היתה באיסור, ויעויין בזה ברע"א שם.

שהמוכר יכול להשיג את הסחורה. אלא בעינן נמי קנין למי שפרע. ואולי אפ"ל דמה שהוכרחו לנקוט את האי קנין של מי שפרע, משום שהבינו בלשון: אע"פ "שאיין לזה יש לזה" לא כרש"י. שאע"פ שאין לזה — קאי אמוכר. ויש לזה. קאי על הסחורה המצויה אצל סוחרים בשוק, אלא: אע"פ שאין לזה — המוכר, יש לזה — הקונה. וזה בכה"ג שאיכא קנין למי שפרע. [אמנם גם בשיטת רש"י יש שלומדים שבעינן להיתר פסיקה קנין למי שפרע. אך אין זה ביאור בטעם ההיתר].

6. יעויין בריטב"א שהקשה על רש"י, וכי לא ידענו עד עכשיו שמדובר בחוב? הרי מדובר שבמקום לתת חטים הוא מתחייב לתת יין, ומה חידש רבה באוקימתא של מתניתין בבא לחוב בדמיהו. ועיי"ש שתיירץ, שההוה אמינא היתה, שהמוכר נתן לקונה את החטים או את דמיהן. והלוקח החזירם למוכר, ופסק עמו. וחידש רבה שמדובר בחב בדמיהו.

4. משמע שבמשנה ודאי מדובר ביצא השער וכן לשון רש"י בד"ה אין לו: אחר שיצא השער ליין. ויעויין ברמב"ן וברשב"א שכתבו, שאם מדובר בלא יצא השער גם בחטין יהיה אסור. ולא רק ביין. אלא ודאי מדובר במשנתנו ביצא השער. אמנם לפי מה שיבואר בהערה 5 הבאה, שלשיטת תוס' הקושיה היא גם על חטין, צ"ב מהיכי תיתי דמשנתנו מדובר ביצא שער (לגבי יין).

לחוב בדמיהן, ואינו נותן מעות, אסור לעשות כזאת פסיקה.

אמר ליה אביי לרבה: אי, אם אנחנו מסתמכים על הברייתא הזאת, והחסרון הוא משום דלאו כאיסרו הבא לידו, שהלוה לא נתן למלוה כסף ביד, יש להקשות, מאי איריא "אין לו", מדוע האיסור במשנה הוא רק ב"אין לו למוכר יין". והרי אפילו יש לו יין, נמי צריך להיות אסור, שהרי במשנה מדובר באופן שהמוכר לא קיבל מהלוקח מעות תמורת היין.

אלא, אמר אביי, יש להעמיד את המשנה שאוסרת באין לו למוכר יין, באופן אחר.

מתניתין, כדתני רב ספרא. כמו ששנה רב ספרא, **"ברבית דבי רבי חייא"**. בדין רבית שהתחדש במדרשו של רבי חייא.

דתני רב ספרא, ברבית דבי רבי חייא: יש דברים שהם מותרין מעיקר הדין של רבית.

אמר לו הלוה: הטיב יש לי, שאני נותן לך — לספק לך.

צא ועשאם עלי, תפסוק עמי עכשיו את כמות החטים השווה את גודל החוב, כשער של עכשיו, כפי שוויה כעת. ואני אעלה לך אספק לך אותם כל י"ב חודש, במשך י"ב חודש.

וגם אם תוך כדי תקופה זו יעלה מחיר החטים, ומחירים יהיה גבוה מהמחיר שסיכמנו עליו עתה, בכל אופן אספק לך את כל כמות הסחורה ששוה כעת את מחיר החוב.

אסור לעשות כן. משום שהוא⁽⁷⁾ **לאו כ"איסרו הבא לידו, דמי.** שאין זה דומה למי שבא לפסוק עם המוכר כשיש לו מטבע ["איסור"] בידו, ונותנו למוכר עבור הפסיקה, אלא כאן היא פסיקה תמורת חוב.

והרי זו הוכחה לתירוצו של רבה, שאם בא

דנימא שהכא מדובר שלא אמרו לקנות בהנאה, אלא במחילה עצמה. וזה לא מהני לתוס'. ועיין בדבריו עוד שהקשה דגם אם נימא שתוס' הכא לא נחתו לחילוקים שם, אלא סברו כדעת הראונים שמחלקים שבקידושין זהו מלוה גמורה ולכך לא מהני מחילה, מה שאין כן במלוה הבא מחמת מכר, גם זה קשה. דהרי אצלינו זה מלוה גמורה. ועיי"ש שמוקי לתוס' אדברי רבי אושעיא בהמשך. ועיין בחידושי רע"א שהביא הפנ"י. ונדחק בדבריו. ופירש ביאור אחר בדברי התוס'.

ובעצם הענין אי מחילת חוב מועלת לקנות בה, שיטת הרמב"ם בפ"ז ממכירה ה"ד שמחילת חוב מועילה לענין מי שפרע ובראב"ד שם פליג עליו שלא מהניא כלל. ועיי"ש.

7. יעויין בתוס' ד"ה הרי, שהקשו, מדוע יש פה חסרון שלא נתן לו מעות. ולהכי לא יכול לקנות. והרי כל מה שמעות אינן קונות, זוהי גזירה דרבנן שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעליה. ולעיל בגמרא מו: מבואר שכל מכירה שהיא מילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן. והגמרא מביאה מקרה כמו הברייתא כאן, שחייב לחבירו מעות (שם זה תמורת מקח) ובמקום המעות רוצה ליתן לו חפץ. ואמרינן שבכה"ג המעות שחייב לו קונות את החפץ הנקנה. משום שהוא מילתא דלא שכיחא. ואם כן, גם אצלינו. שיקנו ע"י המעות שחייב לו.

והנה שם כתבו התוס', שלא מועילה המחילה לבד לקנות, אלא הקנין הוא ע"י הנאת מחילת הדמים. (הוכיחו כן מקידושין ו:). והקשו הפנ"י

ואסורין לעשותם מפני הערמת ריבית. למרות שבאמת אין כאן ריבית. אבל כביכול יש כאן ריבית מוסתרת.

כיצד איסור זה?

אמר ליה לחבירו, הלויני מנה, מאה דינרים, השוים כ"ה סלעים.

אמר ליה המלוה: מנה אין לי במזומן לתת לך. אבל חטין במנה, ששוים מנה, יש לי, שאני נתן לך אותם בהלואה, ותמכור אותם, ויהיה לך מנה. וכן היה.

נתן לו חטין במנה, וחזר ולקחן הימנו, המלוה מהלוה, את החיטים שהלוה לו, בעשרים וארבע סלע [בהוזלה של סלע אחד מהמחיר של הלואת החיטים]. כי אומר המלוה ללוה, הרי אתה צריך עכשיו לחפש קונה. הנה אני הקונה, ותמכור לי אותם ביותר זול, ולא תצטרך לחפש קונה, ויהיו לך המעות שאתה צריך.

מותר מעיקר הדין לעשות כן, אע"פ שהמלוה נתן עתה ללוה, כשעשה עמו את המקח, רק כ"ד סלעים, והלוה חייב להחזיר לו אח"כ כ"ה סלעים, שזהו השווי האמיתי של החטים שלוה ממנו.

אך (8) אסור לעשות כן, מפני "הערמת ריבית". שזה נראה שהלוה קיבל כ"ד, ומחזיר כ"ה.

ולפי זה הכא נמי אצלנו במשנה, נעמיד כגון דאמר לחבירו: הלויני שלשים דינר [ולא מדובר כלל במכר אלא בהלואה], ואמר ליה המלוה, שלשים דינרים אין לי במזומן לתת לך, אבל חטין בשווי שלשים דינרים יש לי, שאני נתן לך כדי שתמכרם ויהיה לך מהם שלשים דינר, ונתן לו המלוה חטין בשווי שלשים דינרים, וחזר המלוה ולקחם הימנו בדינר זהב. שהם כ"ה דינרי כסף בלבד. דהיינו, שהמלוה קנאם עתה מן הלוה במחיר מוזל יותר, בגלל שהלוה זקוק לכסף, וכעת בא המלוה לבקש את חובו בסך שלשים דינרים, מן הלוה.

ואז, אי אית ליה חמרא ללוה, שיש ללוה יין, דיהיב ליה בשלשים דינר, שנותן למלוה בשווי שלשים דינר.

הרי זה מותר, בגלל שפירא הוא דקא שקיל מיניה, המלוה לא נוטל כסף אלא פירות, ולית לן בה — אין כאן איסור הערמת ריבית. משום שהאיסור הוא מה שהמלוה מקבל יותר כסף ממה שנתן [על המכירה].

8. באיסורא דהערמת ריבית אי מפקינן מיניה. דעת הרמב"ם בפ"ה הלכה ט"ו (מלוה ולוה) הביאו הרא"ש כאן, שאפילו אבק ריבית אין כאן. ומוציאין ממלוה ללוה. וכתב הרא"ש שמלישנא דגמרא נמי הכי מוכח (עיי"ש) אבל הרמב"ן סובר שזה חשיב אבק ריבית ולא מפקינן. והוכיח דבריו. שהרי אביי העמיד את המשנה בהערמת ריבית, והמשנה עצמה אומרת: "תרכיב" שהיא ודאי ריבית מדבריהם. והוסיף

הרא"ש שאע"פ שהגמרא דחתה את אביי, זהו רק באוקימתא במשנה. אבל בעיקר דינו, נשאר שהערמת ריבית לא יוצאת בדיינים. עוד כתב הרא"ש שכל האיסור הוא דווקא באמר הלויני מנה. אבל באמר הלויני חטין ולקחן הימנו בפחות יהיה מותר. ובביאור החילוק נראה, שבאמר הלויני מנה, שמטרתו היא הכסף אם כן, כשמקבל כסף מיד המלוה, הרי זה כהלואה. וכשמחזיר יותר נראה כריבית. אבל באומר

הלוה שלשים דינרים.

ומתרצינן: **הכי קאמר ליה הלוה למלוה: בדמי חטיך, בשווי החטין שעשית עלי בתחילה, בשווי שלשים דינר, הרי לך אצלי בהן יין בשווי שלשים דינר. ויין אין לו.**

ומקשינן: **והא במשנה "בדינר זהב הכור, וכן השער" קתני! ומבואר ששווי החטין שפסקו איתם את החוב שווי דינר זהב שהוא כ"ה דינרי כסף. ואילו לדבריך, כבר מתחילה הם שווי שלשים דינרין, אלא שהמלוה קנה אותם בכ"ה דינרים.**

אלא, אמר רבא, תירוץ אחר על הקושיה "וכי אין לו יין, מאי הוי":

וכך אמר: **כי שכיבנא, לכשאמות, רבי אושעיא נפק לוותי, ייצא לקראתי. מפני דמתרצנא, שאני רגיל תמיד ליישב את א-ג מתניתא כוותיה. שלא יהיה קשה על הברייתות שלו מהמשניות.**

דתני, ששנה רבי אושעיא בכרייתא: הרי פלוני שהיה נושה בחבירו, שחבירו היה חייב לו מנה, והלך ועמד על גורנו, בא לתבוע חובו, ואמר: תן לי מעותי, תן לי את חובי, שאני רוצה ליקח בהם חטים, בדמי החוב אני חפץ לקנות חטים.

ואמר לו הלוה: חטין יש לי, שאני נותן לך, אני יכול לספק לך חטים בשווי החוב.

אבל כאן, שהחזר של ההלוואה הוא פירות, גם אם הם שווים שלשים דינר לא נראה פה שום ריבית ועל כן ביש לו יין ומחזיר אותו מותר.

ואי לא, שאין ללוה יין, כיון דלית ליה חמרא, ובגלל שאין לו יין צריך הוא לשלם כסף, אם כן, ודאי משקל זוזי מיניה, לקיחת כסף ממש, מיחזי נראית כריבית — ואסור. שהרי המלוה נתן כ"ה דינר. וקיבל שלשים.

אמר ליה רבא לאביי: אי הכי, לפי תירוץך, מה ביאור המילים "תן לי חטי"? האם המלוה תובע חטים?! הרי לדבריך, הוא תובע מעות. ואם כן, "תן לי דמי חטי", מיבעי לו לתנא לומר!

ומיישב אביי: **תני — תתקן במשנה, ותשנה בה: תן לי דמי חטי.**

ועוד מקשינן, לפי תירוץ זה, מהו לשון המשנה **"שאני מוכרין?" הרי "שמכרתים לך", מיבעי ליה לומר, שהרי הוא דורש מעות של דמי החטים שמכר לו.**

ומיישב אביי: **תני "שמכרתים לך".**

עוד מקשינן: מהו הלשון **"הרי חטיך עשויות עלי בשלשים דינרים"** שאומר הלוה למלוה? והרי מעיקרא, מתחילת ההלוואה, נמי, הכי אוקמינהו עילויה. כך העמידו ביניהם את החוב, שתמורת החטים יחזיר

והלוה לעשות את ההלוואה בצורה כזו הוי ריבית גמור. ובט"ז שם סק"ז כתב שכל האיסור הנ"ל הוא אם בשעה אחת נעשה כן, אבל לאחר שעה שלקח ממנו את החטין במנה מכרן לו בתשעים היתר גמור הוא.

הלויני חטין ברגע שקיבל את חטיו נגמרה ההלוואה. ואח"כ ה"ז כמו מכר חדש כבר. והטור סימן קס"ג פסק כהרמב"ן והרא"ש דהוי אבק ריבית. ובשו"ע פסק כהרמב"ם דמוציאין ממנו, וכתב הרמ"א שם, שאם מתחילה סיכמו המלוה